

Загорна В.Ю., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м.Київ
Науковий керівник: Катеринчук К.В., к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТРАНСПЛАНТАЦІЄЮ ОРГАНІВ ТА ТКАНИН ЛЮДИНИ

В сучасних умовах особливої актуальності набуває діяльність з формування системи заходів запобігання злочинів в трансплантології, що зумовлено високим ступенем їх суспільної небезпеки. Запобігання злочинності є різновидом суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю — усунення їх дії [1].

Останнім часом в Україні вельми гостро постало питання про якість медичних і фармацевтичних послуг, що надаються співробітниками відповідних установ Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) у ході здійснення ними своїх професійних обов'язків.

Генезис даної проблеми пов'язується насамперед із загальним падінням рівня професійної майстерності працівників медичної галузі, а у ряді випадків — з нівелюванням, головним чином перед власною совістю, персональної відповідальності, яка покладається на них у зв'язку з обраною професією. Такий стан справ, з одного боку, характеризує, а з іншого — свідчить про активне зростання, зокрема, випадків невиконання чи неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками [2].

Ситуація, що склалася, дає достатньо підстав для висновку про необхідність активізації державної реакції стосовно наведених фактів і осіб, що їх вчинили. Причому, як на стадії запобігання вчиненню подібних дій (наприклад, шляхом встановлення додаткових перевірок рівня знань і практичних навичок медичних працівників), так і за результатами його факту, відбуття, шляхом застосування щодо винних осіб заходів державного примусу [3]. Все це свідчить про важливість та актуальність вивчення питання кримінальної відповідальності медичних працівників за злочини пов'язані із трансплантацією органів та тканин людини.

Проводячи аналіз поняття «трансплантація», варто зазначити, що трансплантація – це спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятих у людини чи у тварини [4]. Відповідно до ч. 2 ст. 143 Кримінального кодексу України, законодавець окреслює діяння – вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації

[5]. Семантичне значення терміна «вилучення» розкривається як виключення, усунення, видалення чого-небудь звідкись, зі складу чогось. Стосовно ч.2 ст.143 КК під вилученням слід розуміти процес хірургічного або іншого оперативного втручання в організм людини і позбавлення її органу або тканини. Внаслідок такого втручання від організму людини відокремлюються певні його частини [6].

З суб'єктивної сторони злочин щодо вилучення органів, тканин або крові людини характеризується прямим умислом і спеціальною метою. Мета використання людини як донора означає, що вилучену у потерпілого кров винний у подальшому хоче безпосередньо використовувати для лікування, виготовлення лікарських препаратів або у наукових дослідженнях [6].

Відповідно до Закону України «Про донорство крові та її компонентів», а саме ст.20, зазначено щодо відповідальності за порушення прав донорів, порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації та застосування донорської крові, її компонентів та препаратів особи, винні у порушенні прав донорів, порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації та застосування донорської крові, її компонентів та препаратів, порядку контролю за безпекою та якістю донорської крові, її компонентів, препаратів та відповідних консервуючих розчинів, порядку обміну донорською кров'ю, її компонентами і препаратами та вивезення їх за межі України, порядку медичного обстеження донора перед даванням крові та (або) її компонентів, несуть встановлену законодавством дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову чи кримінальну відповідальність [7].

Слід зазначити, що статистика Ілляшенко О.В. вказує на результати проведеного дослідження: де виявилось, що значна кількість респондентів на сьогодні становить наявність незаконного ринку донорських органів і тканин в Україні (88,2% — медичні працівники; 82,6% — пересічні громадяни; 67,7% — працівники оперативних підрозділів). Однак, більшість працівників правоохоронних органів (77,8%) вважають, що сьогодні нереальне існування незаконного ринку донорських органів і тканин людини в Україні, і тільки 22,2% осіб вказали на можливість такої ситуації в Україні. Що стосується питання реального існування незаконного ринку донорських органів і тканин людини в інших державах, то значна кількість представників правоохоронних органів відповіли негативно — 55,6%, позитивну відповідь дали 44,4% осіб. Інформація надана Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України вказує, що протягом 2008–2015 років було зареєстровано 34 факти порушення встановленого законом порядку трансплантації органів чи тканин людини [8].

Виходячи з наданих фактів і підстав, слід зазначити, що вже існують і зафіксовані злочини, які є суспільно небезпечними для суспільства та

особистості в цілому, що з кожним роком тільки збільшується їх відсоткове відношення. За дослідженнями науковців та кримінологів, можна вважати теперішнє законодавство не пристосованим для трансплантації органів та тканин людини, запобіганню незаконного вилучення органів, існуванню так званого «чорного ринку». Необхідно досягти великих результатів по вдосконаленню законодавства не тільки для запобігання злочинів, щодо незаконного вилучення органів та тканин людини, а й законодавства, яке буде допомагати громадянам України проводити якісну, законну, професійну трансплантацію органів та тканин людини в Україні.

Література

1. Дунаєвська Л.Г. Трансплантація органів і тканин людини: правовий та криміналістичний аналіз / Л.Г. Дунаєвська // «Вісник» НТУУ «КПІ» Право. – 2012. – Вип. 2(14). – С. 206-209.
2. Мусієнко А.В. Особливості формування системи заходів запобігання торгівлі органами та тканинами людини / А.В. Мусієнко // «Вісник» Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – Юридичні науки. – 2012. – № 21. – С. 53-56.
3. Гринчак С.В. Вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації: аналіз складу злочину / С.В. Гринчак // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «ПРАВО». – 2011. – Вип. 17. – С. 164-170.
4. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: Закон України від 16.07.1999 р. № 1007-XIV. – К.: Велес, 2005. – 48 с. – (Серія видань «Офіційний документ»).
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. – К.: Велес, 2005. – 77 с. – (Серія видань «Офіційний документ»).
6. Коментований Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/141.php>
7. Про донорство крові та її компонентів: Закон України від 28.06.2015 р. № 239-IV: прийнято на п'ятій сесії Верховної Ради України 23.06.1995 р. – К.: Велес, 2005. – 53 с. – (Серія видань «Офіційний документ»).
8. Ілляшенко О.В. Стан та тенденції незаконної торгівлі органами та тканинами людини в Україні / О.В. Ілляшенко // Юридична наука. – 2014. – № 11. – С. 146-155.